

Rady pre rodičov pri učení sa s dieťaťom so špecifickou poruchou učenia

Má vaše dieťa problém s čítaním?

Pre Vaše dieťa s **DYSLEXIOU** je **UČENIE ČÍTANÍM PROBLÉM**.

Dôležité je si uvedomiť, že čítanie sa skladá z **TECHNIKY ČÍTANIA** a **Z POROZUMENIA PREČÍTANÉHO** textu. To znamená, že dieťa s dyslexiou môže mať ťažkosti v jednej oblasti alebo súčasne aj v porozumení aj v technike čítania. Doma sa to môže prejavovať nasledovne:

- dieťa nemusí čítať s dostatočným porozumením, čítanie je pre Vaše dieťa veľmi náročné,
- dieťa číta pomalšie, má vyššiu chybovosť, vydá viac energie na čítanie,
- má zníženú schopnosť aktívne pracovať s textom, porozumieť prečítanému,
- má zhoršenú schopnosť zapamätať si text.

Ako môžete pomôcť svojmu dieťaťu pri učení:

- časť textu dieťaťu predčítavajte;
- dieťa potrebuje mať viac času na čítanie ako aj na predmety, ktoré sú závislé na čítaní;
- nahradzujte čítanie diskusiou;
- čítajte s dieťaťom „na striedačku“ (keď je dieťa unavené, text mu dočítajte);
- čítajte v duete (spoločne s Vami, dospelý len tesne predbieha dieťa a týmto spôsobom ho „vedie“);
- čítanie s vyhľadávaním ťažkých slov (dieťa si prečíta najprv text samé potichu pre seba a označí slová, ktoré sa mu zdajú byť ťažké, potom si ich za podpory rodiča naučí správne čítať a vyslovovať, príp. si osvetlí ich význam, a až potom číta daný úsek textu nahlas, pôjde mu to už lepšie a bude si istejšie);
- overujte si, či si dieťa text pamätá a rozumie mu /otvorenými otázkami, na ktoré nie je možné odpovedať len áno/nie/;
- je dôležité, aby dieťa čítalo pravidelne (aspoň 5x týždenne);
- dieťaťu vysvetľujeme, že každý deň trénujeme ako športovec, ktorý sa pripravuje na preteky, dieťa nemusí čítať dlho (spočiatku 3 – 5 min.), postupne zvyšujeme na 10 i viac minút;
- uprednostňujeme porozumenie prečítanému pred tempom čítania;
- vždy je pozitívna konzultácia s vyučujúcim, alebo s odborným zamestnancom;
- kľúčový je Váš láskavý a trpezlivý prístup.

Ďalšie námety na vytváranie vzťahu k čítaniu:

- čítanie slov s vynechanými písmenami či slabikami;
- dopĺňovanie slov do čítaného textu podľa zmyslu;
- predčítavanie textu pričom úlohou dieťaťa je reagovať napr. tlesknutím na vopred dohodnuté slovo;

- rodič číta text a dieťa počíta slová, resp. vety;
- určovanie počtu slabík v slovách: napr. v slove – nekonečný a pod.;
- určovanie ktorými hláskami sa slová líšia, napr. nos – kos (N/K);
- dopĺňovanie slov, ktoré sa rýmujú;
- označovanie začiatku a konca vety rôznymi farbami;
- spočítať koľkokrát sa určité slovo nachádza v texte;
- čítanie prvých písmen, alebo prvých slabík vo vetách;
- vyhľadať najkratšie alebo najdlhšie slovo vo vete.

Má vaše dieťa problém s písaním?

Pre Vaše dieťa s **DYSGRAFIU** je **PÍSANIE PROBLÉM**.

Dysgrafia postihuje grafickú stránku písaného prejavu, teda úpravu, osvojenie jednotlivých písmen, ako aj spojenie hláska – písmeno. Písanie je pre dieťa veľmi náročná činnosť a spotrebuje mu množstvo síl, preto je pre dieťa skoro nemožné sústrediť sa na gramatiku a používať vedomosti, ktoré bežne ovláda. Medzi ďalšie prejavy patrí:

- tempo písania dieťaťa je výrazne pomalé;
- ak je dieťa vystavené tlaku, aby zrýchlilo tempo písania, je to na úkor kvality písma a väčšej chybovosti a únavy;
- písanie máva vplyv aj na iný grafický prejav dieťaťa;
- akoby malo dieťa „ťažkú ruku“;
- problémy má v rysovaní, kreslení, v matematike nesprávne zapisuje číslice, grafy;
- má problémy, pokiaľ sa má učiť zo svojich zošitov, lebo sú nečitateľné, chaotické;
- pre nemožnosť prejavovať svoje vedomosti ústne sa môže vnímať ako neúspešné;
- môže sa dopracovať sa až k odporu k písaniu, strate motivácie;
- úlohy urobí veľmi rýchlo a Vy sa niekedy hneváte, lebo dieťa malo na písanie čas;
- dieťa nie je lajdák, ani Vám nerobí naprieky, že píše škrabopisne.

Ako môžete pomôcť svojmu dieťaťu pri učení:

- rešpektujte tempo písania Vášho dieťaťa, príp. volte primeraný rozsah písaného učiva;
- vyjadrujte dieťaťu podporu;
- dieťa má preferovať kvalitu nad kvantitou, postupne automatizovať kontrolu písomného prejavu, schopnosť chyby vyhľadať a opraviť;
- nedopisujte za dieťa úlohy, dobré je po dohovore s vyučujúcim využívať skrátené písomné úlohy- doplnovacie formy, kde dieťa dopĺňa javy, cvičenia, kde nie je nutné písať dlhé vety;
- zapisovanie dlhších textov nahraďte vlepovaním predtlačených textov do zošita, skenovaním zápisov;
- umožnite dieťaťu písanie na notebooku či tablete;
- nenechávame dieťa písať zápisy „naviac“, aby si pocvičilo, či niekoľkokrát prepisovať nekvalitne nepísaný text;
- niekedy je lepšie, ak dieťa /na 2. stupni ZŠ/ využíva tzv. písanú formu malého tlačeného písma, u ťažších deficitov použite aj veľké tlačené písmená alebo písanie na počítači;
- u ľahších foriem poskytnite viac času na napísanie (pokiaľ možno v pokojnom prostredí);
- pozitívna je Vaša konzultácia s vyučujúcim alebo odborným zamestnancom;

- kľúčový je Váš láskavý a trpezlivý prístup.

Má Vaše dieťa problém s pravopisom?

➤Pre Vaše dieťa s **DYSORTOGRAFIOU** je **PÍ SOMNÝ PREJAV PROBLÉM**.

➤Ak má dieťa napísať slovo, musí si vybaviť mená písmen z pamäti, z ktorých sa slovo skladá, správne ich zoradiť a tento rad písmen udržať v pamäti, pokým celé slovo nenapíše. To znamená, že na tomto procese sa podieľajú viaceré základné funkcie ako je zrkové rozlišovanie tvarov, sluchové rozlišovanie hlások, slabík, fonologické uvedomovanie, zrková a sluchová pamäť, zmysel pre rytmus, priestorová orientácia. Ak je niektorá zložka menej rozvinutá, vzniká problém. Prejavmi dysortografie sú:

- dieťa má problémy v písomnom prejave, v pravopise, najmä v slovenskom i v cudzom jazyku a v iných predmetoch, kde mu učivo diktujete;
- v diktátoch robí veľký počet chýb (interpunkčné znamienka, hranice slov, rozlišovanie mäkkých a tvrdých slabík);
- nedodržiava diakritické a interpunkčné znamienka (bodky, čiarky, dĺžne, mäčkene) alebo ich nesprávne umiestňuje;
- chyby robí v odpise textu z tabule či učebnice;
- dieťa nepočuje správne čo sa mu diktuje a to aj napriek tomu, že sluch má v poriadku;
- nepamätá si diktované slová;
- často dieťaťu chýba cit pre jazyk a má problémy s praktickým uplatňovaním naučených gramatických pravidiel;
- niektoré deti reagujú na svoje dlhodobé problémy rezignáciou a apatiou.

Ako môžete pomôcť svojmu dieťaťu pri učení:

- dávajte dieťaťu informácie/pokyny napísané na papieri na viditeľné miesto, napr. chladničku;
- kontrolujte porozumenie Vami hovorenej inštrukcie, zadaniu, otázke, pri učení sa s dieťaťom, kontrolujte či dieťa rozumie a adekvátne reaguje;
- hovorte alebo diskutujte s dieťaťom pomaly a s výraznou výslovnosťou, aby dieťaťu slová nespĺvali a dokázalo slová od seba odlišiť;
- uvedomte si, že pre dieťa je ťažké učiť sa pravopis aj v písomnom prejave;
- využívajte sluch, hmat, zrak a reč, hlavne vizualizovanie učiva alebo zjednodušené gramatické pravidlá;
- dôležitá je zásada „krátko, ale pravidelne“;
- dieťa uist'ujte o poskytnutí Vašej pomoci, s ktorou všetko spoločne zvládnete;
- poskytnite dieťaťu viac času na vypracovanie úloh;
- pozitívna je Vaša konzultácia s vyučujúcim alebo odborným zamestnancom;
- kľúčový je Váš láskavý a trpezlivý prístup.

Ďalšie námety na osvojovanie si gramatických pravidiel:

- ťažisko práce je v ústnych a doplnovacích cvičeniach (pomôcky sú hlavne kartičky s i, í, y, ý);
- vhodné cvičenia sú: hľadanie a tvorba synonym, dopĺňovanie i-y kartičkami, dopĺňovanie i-y do textu; vypisovanie iba slov s i-y z diktovanej vety; hra na korektora – dieťa opravuje

nesprávne napísaný text; dopĺňovanie samohlások do textu, podčiarkovať dlhé hlásky v slovách a ich súčasné čítanie;

- manipulácia so slabikami na kartičkách, kde tvrdé sú na hrubom kartóne a mäkké na tenkom papieri; tvorba jednoduchých slov s danou slabikou;
- v prípade dysortografie je lepšie porušiť zásadu plynulého písania a znamienka písať hneď s písmenom.

Má Vaše dieťa problém s matematikou?

- Pre Vaše dieťa s **DYSKALKÚLIU** je **MATEMATIKA PROBLÉM**.
- dieťa má zreteľné problémy so získavaním a používaním základných početných operácií,
- dieťa má ťažkosti v matematike a všade tam, kde sa matematika používa, t. j. najmä v chémii, vo fyzike,
- v praktickom živote má dieťa problém s odhadom a určovaním času.

Ako môžete pomôcť svojmu dieťaťu pri učení:

- dieťaťu môžete pomôcť použitím rôznych počítadiel, názorných číselných os, prehľadov a tabuliek;
- vo vyšších ročníkoch pomôžete využitím kalkulačky;
- vždy je nutné dať dieťaťu viac času na vypracovanie zadanej práce, poskytnúť krokovú pomoc;
- zložitejšie postupy deliť na čo najmenšie kroky, postupne sa kroky automatizujú, takže je možné niektoré medzičlánky vynechať. Ak dieťa robí chyby v úlohe, ktorá sa javila ako zvládnutá, treba sa vrátiť späť k pomocným krokom, verbalizácii a manipulácii;
- pomáhajú aj pracovné listy, kde dieťa doplňuje výsledok (v komunikácii s vyučujúcim)
- využívajte vždy názorné pomôcky (názorné číselné osy, tabuľky násobkov, kartičky s násobkami a delením a pod.), pretože dieťa bez poskytnutia názorného materiálu ťažko optimálne počíta;
- v násobení a v delení vedte dieťa k využívaniu „záchytných príkladov“ (napríklad riešenie príkladu 6×6 dieťa odvodzuje od príkladu 6×5 , ktorý si pamätá);
- v slovných úlohách pomáhajte s pochopením zadania (dieťa napr. zvýrazňuje podstatné údaje v texte, predvádza manipuláciu alebo neskôr zjednodušený náčrt);
- postupujte s dieťaťom po jednotlivých krokoch, ktoré vždy zapisujete, dieťa zároveň vedte k verbalizácii - hlasnému vysvetľovaniu, popisu jeho postupu;
- dbajte i na dieťaťom systematické zaznamenávanie „medzivýpočtov“, zjednodušených náčrtov (napr. pri vyvodzovaní správneho riešenia u slovných úloh), schém a pod.
- dieťa uist'ujte o poskytnutí Vašej pomoci, s ktorou všetko spoločne zvládnete;
- častejšie priebežne poskytujte spätnú väzbu, pri neistote či chybnom postupe využívajte pomoc prvého kroku (kde dieťa začalo správne);
- pozitívna je Vaša konzultácia s vyučujúcim;
- kľúčový je Váš láskavý a trpezlivý prístup.

Ďalšie overené praktické postupy:

- Pri nácviku matematických operácií volíme ľahké čísla, aby sa dieťa mohlo sústrediť na nacvičovaný postup a nerozptyľovalo sa rozmýšľaním o náročnejších spôsoboch.
- Pri nácviku písomného delenia či násobenia používame dostatočne dlhú dobu len čísla obsahujúce číslice 1-4, napr. 243×2 . Až keď si dieťa osvojí príslušný postup, používame väčšie čísla. Ak Vaše dieťa nezvláda násobilku, je lepšie dovoliť mu pozrieť sa do tabuľky násobkov, ako by malo výsledok hádať.
- Pri riešení písomne zadaných slovných úloh je potrebné dodržiavať správny metodický postup. Môžeme tvoriť aj obrátené slovné úlohy tak, že pôvodná formulácia ostáva zachovaná, zo známych údajov sa stáva jeden neznámy. Tento postup prispieva k lepšiemu pochopeniu vzájomných vzťahov a súvislostí medzi mnohými výkonmi a jednotlivými zložkami početných úloh.